

Jugoslavia bak kulissene

Landet er formelt et demokrati, men i virkeligheten et diktatur på vei til kommunismen

Aftenposten
27. aug. 1946
117085

BELGRAD i august. Det første som en utenlandsk korrespondent, som besøker Jugoslavia mottar, er et eksemplar av den nye forfatning for den jugoslaviske federative republikk.

På papiret er det noe å være stolt over. «Her», sier kamerat Vuksan, som leder Regjeringens Informasjonskontor og hvis viktigste oppgave er å utspionere og innberette om de utenlandske journalister, «her er vår nye demokratiske stat!»

Hvis ordet betyr noe, så har han sikkert rett. Den jugoslaviske forfatning er et mønster-dokument i demokratisk henseende, i hvilket alle «Friheter» fra Atlanterhavs-erklæringen er garantert gang på gang. Hvis ord kan skape et demokratisk paradisi, så finnes det i Jugoslavia.

Men av de mange eiendommelige ting man opplever i Jugoslavia er den merkeligste, hvorledes ordene fullstendig avviker fra kjennsgjerningene. Det er forskjellen mellom drømmelandet og livets barske virkelighet. Jugoslavia er en totalitær stat tvers igjennom. Den frihet som finnes, er bare for dem som bøyer kne for Tito-styret. Det betyr imidlertid ikke det samme som å være kommunist, da mange av de «gamle» kommunister, pionerne som har et halv snes års fengsel eller mere bak seg, ikke er blitt opphøyet i det hierarki, som styrer staten.

Av en eller annen grunn, som de selv best kjenner, prøver denne totalitære stat å sette sitt diktatur-lys under en skjepe av demokratiske klisjéer. De taler alltid om frihet, demokrati og folkets vilje.

Det første, som er påfallende.

Det første, man finner påfallende, når man kommer til landet, er den fullstendige fornektelse av all frihet, slik som vi forstår ordet, — tale-, presse- og trosfrihet eller den enkeltes personlige frihet.

Bare én presse tillates, og den kontrolleres av regjeringen, undervisningsministeren, Ribnikar, som før krigen eide den viktigste avis i Belgrad, Politika, svarte hertil, da jeg spurte ham om dette forhold: «I en demokratisk stat kan man ikke tillate motstanderne av styret å kritisere regjeringens handlinger.»

200 eller mere «demokratiske» valgte deputerte sitter i Skupstinaen, Jugoslavias parlament, og godkjenner som en flokk sauer alt, hva det blir forelagt dem. Bare én mann, har jeg hørt, reiste seg i denne vel-disiplinerte forsamling og kritiserte. Det var Dragolub Jovanovitsj, lederen av det serbiske bondeparti. Han ble barskt minnet om den skjebne som nylig var overgått general Mihailovitsj og ti andre medskyldige.

Man kan ikke holde et offentlig politisk møte eller danne et politisk parti, som er i opposisjon til regjeringen, skjønt denne rettighet er garantert i forfatningen. For tre måneder siden ble otte unge menn, som på fullt lovlig måte hadde dannet et demokratisk ungdomsparti, dømt til tvangsarbeid i inntil seks år.

Det hemmelige politi.

Vokterne av denne nye «frihet» er det hemmelige politi, O.Z.N.A., blodsbeslektet med nazistenes Gestapo og russernes N.K.D.V. Merkelig nok har det sitt hovedkvarter i den samme skumle, festningslignende bygning i Belgrad, som ble brukt av Gestapo under den tyske besettelse. Denne organisasjon, som har forgreninger ned til den minste landsby, sis å være et uttrykk for de

«brede massers vilje». I dens fengsler sitter allerede 600.000 menn og kvinner og noen få barn. Mange av disse ulykkelige har sittet i fengsel i over ett år, uten at det er blitt reist noen anklage mot dem, og undertiden uten at deres familier er blitt underrettet om, hvor de befinner seg. Hver dag blir en eller annen ført bort. De forbrytelser, som man kan komme i fengsel for, ja, selv for å være vennligsinnet overfor englendere, er så tallrige, at bare få mennesker kan legge seg trygt til å sove om aftenen.

«Karakterkartoteket».

I denne omfattende organisasjons arkiver oppbevares den mest djævelske form for tyranni, «karakterkartoteket». I Dette kartotek er opptegnet alle opplysninger om hver enkelt person. Disse opplysninger samles av en sverm av snushaner; hus-sekretæren, som kontrollerer hvert hus, gate-sekretæren, som kontrollerer hver gate og distrikt-sekretæren, som kontrollerer hvert distrikt. De assisteres av et ukjent antall av navnløse agenter, som rapporterer alt hva man gjør og sier. «Karakterkartoteket» opplyser hvorledes man lever eller spiser eller hvis man i det hele tatt lever. Hvis ens «karakter» er dårlig, og det kan den være av mange forskjellige grunner, kan man ikke få arbeid hos regjeringen, og regjeringen er den største arbeidsgiver. Man kan ikke engang få arbeid i noen av de få private virksomheter som ennå er i gang. Hvis «karakteren» er dårlig, kan det være vanskelig å få rasjoneringskort; man kan bli kastet ut av det værelse som man har fått tillatelse til å bo i. Det kan bli umulig å få brensel til oppvarming i de kalde vintermånedene. Hvis ens «karakter» er dårlig, kan man endog miste sin stemmerett eller ikke få lov til å reise på ferie.

Dette kartotek følger en som en uhyggessvanger skygge, som man ikke kan slippe bort fra. Ved hjelp av dette kartotek og det hemmelige politi er det jugoslaviske folk snørt inn i et kommunistisk styres tvangstrøye.

Regjeringen og kommunistpartiet

Titos regjering er på papiret en folkefrontsregjering bestående av seks partier. Et medlem av denne folkefrontsregjering betegnet imidlertid over for meg regjeringen som en «illegal mindretallsregjering». Dette mindretall er det kommunistiske parti. Illegaliteten skyldes det faktum, at kommunistene, imot forfatningens bestemmelser, er det eneste parti, som hverken har offentliggjort navnene på sin sentralkomité eller dets hensikter.

Noen mennesker blir narret av, de ikke-kommunistiske navn som finnes i det jugoslaviske politiske utstillingsvinduet. Det betyr ikke det minste og skjuler neppe de varer som er til salg i butikken.

Makten ligger i hendene på det kommunistiske parti. Staten styres fra den store, godt bevoktede moderne bygning i Belgrads sentrum, hvor det kommunistiske partis sentralkomité arbeider. Marskalk Tito er ikke sjef engang. Ennu omslynget av sympatien fra motstandsbevegelsens dager blir han mer og mer bare en nyttig dukke, som danser etter et hensynsløst kvadrumvirats pipe. Blant disse fire store inntar generalmajor Rankovitsj nøkkelstillingen som innenriksminister. Han har også stor innflytelse i hæren, hvor politiske kommissærer og O. Z. N. A.-medlemmer utøver en stor makt. Foruten Rankovitsj er det Misha Pijade, en «gamle» Russlands-opplært kommunist og

partiets teoretiker, Edward Kardelj, også opplært i Russland, vise-statsminister og general Djilas, en hensynsløs kommunist fra Montenegro. Disse menn og muligens andre betydelige partimedlemmer, ukjente utenfor partiets snevret, fører Jugoslavia fram mot kommunismen.

S. B.